

Týden světové neurochirurgie v Praze – zpráva z kongresu

V polovině června letošního roku Praha hostila řadu neurochirurgických hvězd světového formátu. Tento svátek cerebrovaskulární neurochirurgie a chirurgie lební baze začal již v úterý 15. 6. 2010 na netradičním místě – v Klubu Lávků poblíž Karlova mostu přednáškovým odpolednem a sérií videoprezentací, kterým byl zahájen satelitní mikroanatomický diskční kurz **Transtemporal approaches**, navazující na podobnou akci z roku 2007.

Účastníci měli možnost prostřednictvím profesora Mathiesena sledovat dlouholeté zkušenosti stockholmského pracoviště s meningeomy lební baze, reflektující všechny kontroverze současných léčebných možností v této oblasti. Pořadatelé celé akce, doc. Sameš a dr. Vachata z Ústí nad Labem, se zaměřili ve svých edukativních sděleních na hlavní téma workshopu, na transtemporální přístupy, jejich topografickou anatomii a klinickou aplikaci. Prof. Skřivan demonstroval užití transpetrózních přístupů při ORL řešení cholesteatomu a paragangliomů této oblasti. Prof. Roche z Marseille předvedl anatomii přední petrozektomie a klinické zkušenosti s aplikací tohoto *Kawaseho* přístupu. Brilantní lekce prof. Bertalanffyho z Curychu ukázala možnosti transkondylárního přístupu k patologiím *foramen magnum*. Variaci a praktické klinické triky při *Kawaseho* přístupu předvedl prof. Morcos z USA. V obdobném duchu byla vedena i další lekce, prof. Roche, o meningiomech v pontocerebelárním úhlu a při apexu pyramidy.

Následovala mimořádná lekce prof. Kamiyamy, neurochirurga z nejsevernějšího japonského ostrova Hokkaidó. Výjimečnost byla dána jednak vzácnou možností zhlédnout prezentaci, protože prof. Kamiyama přednášel v Evropě poprvé, a jednak tématem. Řešení gigantických aneurysmat bazilární tepny pomocí tzv. *V3-P2* vysokoprůtokového bypassu patří mezi vrcholy cévní neurochirurgie, vyžaduje mimořádnou zručnost a zkušenosti a nepatří do běžné výzbroje většiny neurochirurgů.

Následné série videoprezentací se již zúčastnila hlavní hvězda akce, prof. Takanori Fukushima. Většina přednášejících byla touto mimořádnou osobností světové neurochirurgie v minulosti zásadně ovlivněna a měla možnost s prof. Fukushimou v různé fázi své neurochirurgické kariéry spolupracovat. Kdysi průkopnické myšlenky a postupy 90. let minulého století se díky tomu mohly rozšířit řetězovitě a lze je vysledovat na většině velkých neurochirurgických pracovišť po celém světě včetně naší republiky. Tématem jeho prezentace pak byly petrokliální meningiomy, jedna z nejobtížnějších oblastí chirurgie baze lební.

Prof. Bertalanffy poté předvedl dokonalejší chirurgii mozkového kmene. Kamiyamův žák a v Česku již známý dr. Tanikawa ukázal možnosti neuvěřitelně vyspělé cévní rekonstrukční chirurgie v oblasti baze lební při řešení komplikovaných aneurysmat. Prof. Morcos na svém videu demonstroval komplikované aneurysma na ACM vyloučené z oběhu za pomoci dvojitého IC-IC bypassu a prof. Zvěřina předvedl vzácný *schwannom* dolních kraniálních nervů. Sekci uzavřel dr. Vaverka s meningeomy baze atakujícími optický nerv.

Přátelskou atmosféru v duchu shledání starých přátel a navazování nových mezinárodních i mezigeneračních kontaktů vykazoval večírek v malebném prostředí Kampy.

Následující den zasedli účastníci kurzu již časně po ránu na dvacet pracovních

míst deseti stanic. Z nich se jim otevřel výhled na Hradčany, měly kvalitní vybavení (Opmi Zeiss, vrtačka Anspach) a bylo z nich možno sledovat mimo klasického panoramatu především obrazovku lektora, pracujícího s operačním mikroskopem Zeiss – Pentero. Postupně se na kadaverózním vzorku temporální kosti seznámili s úskalími chirurgické anatomie a za pomoci kvalitních manuálů a pod vedením lektorů měli možnost provést základní transtemporální přístupy. Mezi mladými účastníky kurzu převažovali zahraniční neurochirurgové. Autor sdělení evidoval zklamání několika mladých českých neurochirurgů, kteří byli zmateni názvem hlavní akce, a proto neposlali svoje přihlášky na úvodní satelitní workshop. Následná korekce už nebyla možná, protože kapacita účastníků byla omezená. V průběhu odpoledního programu pak byly k zhlédnutí na hlavní stanici excelentní výkony v podání Tanikawy, Bertalanffyho, Fukushimy a Morcose. Tyto demonstrace ocenili především pokročilejší neurochirurgové, protože některé triky a postupy nelze při klasické prezentaci ukázat a předat. Protože získávání kadaverózních vzorků není problém jen v naší republice, ale všude ve světě a neurochirurgie bez praktického tréninku možná není, byla velmi zajímavá prezentace dr. Spetzgera z Německa: umělé mikrocévy umožňují praktický nácvik anastomózy a vytvoření studijního aneurysmatu v laboratorních podmínkách. Kompletní model laboratorního potkana s možností simulovat i krevní oběh pak byl velmi zajímavý, protože práce s laboratorními zvířaty je rovněž velmi náročná a na běžném klinickém pracovišti nedostupná.

Hlavní akce **International Neurovascular and Skull Base Workshop Praha, June 2010** začala večerní uvítací recepcí v hotelu Marriott ve středu večer. Tam se přesunula i většina účastníků úvodního kurzu. První přednáškový den, čtvrtek 17. 6., byl věnován lební bazi. V úvodní sekci za zmínku stojí vystoupení doc. Suchomela s komplexně

zvládnutou problematikou C-C přechodu. Další dvě zvané lekce na sebe navazovaly – nejprve anatomická studie *foramen magnum* prof. Matsushimi, hlavního japonského neuroanatomy, a poté přístupy k mozkovému kmeni v podání prof. Bertalanffyho. Dalšímu bloku vévodila zvaná lekce prof. Locatelliho, věnovaná endonazální endoskopické chirurgii baze lební. V třetím bloku se dostal do nezáviděníhodné situace prof. Roche. Ten přednesl zkušenosti s léčbou vestibulárních schwannomů pomocí gamanože, avšak jeho přednášce předcházela lekce prof. Fukushimy, který prezentoval mimořádné výsledky léčby těchto schwannomů se zachováním sluchu. V následné diskuzi pak oba demonstrovali vysokou hladinu korektnosti a ukázali, že i zdánlivě protichůdné názory mohou být použity ve prospěch pacienta.

Blok č. 4 byl věnován petrokliválním meningeomům. Kromě úvodní Fukushimovy zvané lekce, s výsledky mimo běžný standard, byla výjimečná prezentace prof. Seiferta z Frankfurtu, s jeho konceptem léčby těchto nádorů. Tento koncept přináší rovněž vynikající výsledky a jeho dosažení je již bližší běžným neurochirurgickým možnostem. Blok č. 5 měl standardního úvodního řečníka prof. Fukushimu a byl věnován transjugulárnímu přístupu pro nádory *glomus jugulare*. Druhá zvaná lekce byla zaměřena na chondrosarkomy klivu v podání dr. Sena z New Yorku. Závěrečný blok se zabýval anatomii IV. komory a kmene v podání prof. Matsushimy a další přednášky v sekci různé přinesly mnoho zajímavostí z oblasti baze lební. Zklamáním byla zrušená prezentace výsledků *ultra-high field MRI* o síle 7T, která byla v kuloárech velmi očekávána.

Večer velké množství účastníků kongresu využilo netradiční nabídky k projížďce lodí po Vltavě za doprovodu jamsession klasického pražského a japonského jazzbandu, složeného z neurochirurgů.

Páteční program byl věnován neurovaskulární problematice. V prvním bloku prof. Hernesniemi z Helsink ukázal na neuvěřitelné sérii 7 000 aneuryzmat ACM, co znamená koncentrace zkušeností, zručnosti a výzkumu pro vytvoření „*duhového týmu*“. Při současném trendu ve prospěch endovaskulárních přístupů lze takto nastavit srovnávací standard, zatížený minimem komplikací, s možností

řešení komplexních lézí a trvalostí uzávěru aneuryzmatu. Druhou zvanou lekci přednesl prof. Kamiyama, tentokrát ukázal dvojitý zajištěný bypass při řešení trombotizovaných gigantických aneuryzmat v cirkulaci přední.

Druhému bloku vévodila filozofická přednáška prof. Morcose „*The future is not what it used to be*“. Současná neurochirurgie a potažmo i celá medicína disponuje natolik mocným léčebným potenciálem, že jeho využití může být kontraproduktivní. Další vývoj bývá někdy nepředvídatelný, jak bylo ukázáno na historických medicínských i nemedicínských příkladech. Udržení odstupu a nadhledu je nezbytné pro všechny vědce i lékaře. Druhou zvanou lekci byla přednáška prof. Richlinga ze Salzburgu, jehož názory jsou velmi cenné, protože jako jeden z mála ovládá na vysoké úrovni jak mikrochirurgii aneuryzmat, tak i jejich léčbu endovaskulární. Největší sestavu endovaskulárně léčených pacientů v ČR pak předvedl doc. Charvát z ÚVN Praha.

V třetím bloku následovaly triky a variace různých vaskulárních rekonstrukcí v podání dvou protagonistů, prof. Hernesniemiho a dr. Tanikawy. Na současný hit endovaskulární léčby – „*flow diversion devices*“ pro komplexní aneuryzmata, byla zaměřena zvaná lekce prof. Kocera z Istanbulu a zkušenosti i velmi dobré výsledky se stejným typem léčby demonstroval dr. Zeleňák z Martina.

V prvním odpoledním bloku se prof. Seifert zhostil v edukativní lekci na vysoké úrovni aktuálního tématu cévní neurochirurgie, kterým bezesporu jsou neprasklá aneuryzmata. Následovala exhibice prof. Kamiyami, tentokrát věnovaná gigantickým aneuryzmatům zadní cirkulace,

kteřá jsou snad nejobtížnější kapitolou cévní neurochirurgie. V 5. bloku, opět věnovaném aneuryzmatům, ve zvaných lekcích nejprve Tanikawa předvedl své zkušenosti s vaskulární rekonstrukcí při necoilovatelných či neklipovatelných aneuryzmatech a dr. Nonaka, spolupracovník prof. Fukushimi, přednesl soubor zkušeností s bypassy používanými při chirurgii baze lební. Hlavním tématem závěrečného bloku byla chirurgie mozkových AVM. Zkušenosti z Helsink, prezentované Hernesniemim, opravňují zvýšenou chirurgickou aktivitu oproti minulé dekádě.

Kromě hlavních zvaných sdělení byla přednesena řada dalších kvalitních přednášek. Solidní vystoupení tuzemských autorů dokumentovala uspokojivou úroveň české neurochirurgie i ve srovnání se světovou elitou.

Závěrečná galavečeře se konala na Pražském hradě ve zvláštních místnostech Vikárky. Bylo to šťastně zvolené, velmi reprezentativní místo. Atmosféra večera byla uvolněná a přátelská, opět našel uplatnění japonský neurochirurgický jazz band v čele se svým bubeníkem prof. Fukushimou, který byl současně prezidentem kongresu. Doc. Sameš jako předseda organizačního výboru sklidil zasloužené ovace za zdařilou akci. Kromě rozvoje spolupráce na všech úrovních to v dlouhodobém horizontu může sehrát pozitivní roli při kandidatuře České neurochirurgické společnosti pro uspořádání kongresu WFNS v roce 2017.

V sobotu 19. 6. se v hotelu Marriott konaly na kongres navazující české **Pracovní dny chirurgie baze lební**. I když auditorium již bylo poněkud prořídle, úroveň sdělení byla obstojná. Za zmínku stojí rozsáhlé zkušenosti skraniofaciálními dysmorfii u dětí, přednesené doc. Kozákem, a sdělení z ústeckého pracoviště, jasně demonstující důležitou úlohu a efektivitu peroperačního neuromonitoringu při chirurgii baze lební.

Na závěr nezbyvá než vyslovit úctu a poděkování organizátorům všech tří akcí. Mimořádná odborná úroveň kongresu i workshopu byla vysoce inspirativní pro všechny, kteří se těmito obtížnými kapitolami neurochirurgie zabývají. Vědecká úroveň, kouzlo Prahy a zdařilé společenské akce jistě přispěly k důstojné reprezentaci české neurochirurgie.

MUDr. Miroslav Vaverka, CSc.